

Az MKIK GVI Válságföldrajz című kutatási programja a gazdasági válság területi szempontú elemzését tűzte ki célul. Ennek keretében a válság kezdetétől részletesen elemezzük a munkanélküliség, az elbocsátások és a munkaerőpiacról való kilépés területi különbségeinek időbeli változását.

A legfrissebb adatok szerint 2010 első félévében jelentős pozitív munkaerő-piaci fordulat következett be Magyarországon: a munkanélküliség a 2010. februári mélypont óta szinte folyamatosan csökken, és a nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népességen belüli aránya is számottevően mérséklődik. A pozitív tendenciában szerepet kap a mezőgazdaság, az építőipar és a turizmus szezonálisan változó munkaerő-igénye is, de ez nem magyarázza meg a javulás teljes egészét, így elmondható, hogy valódi trendforduló következett be.

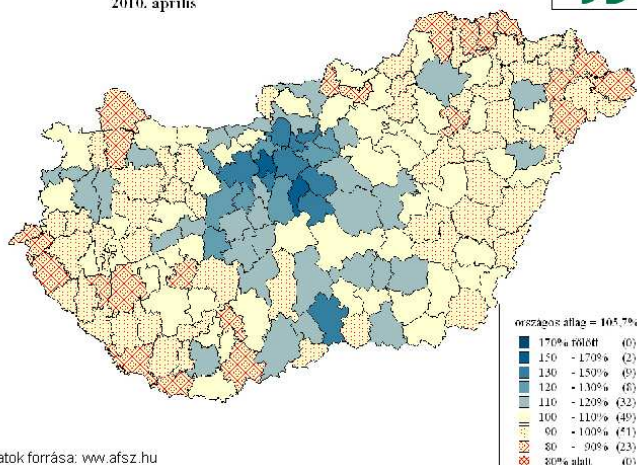
Az álláskeresők számának és arányának országos változása számottevő területi különbségeket takar. 2010 első negyedévében még a mezőgazdasági karakterű alföldi, illetve a turisztikai profilú balatoni kistérségekben javult leginkább a munkaerő-piaci helyzet, májusban és júniusban azonban már az exportorientált feldolgozóipari vállalkozásokat koncentrálnó nyugati és észak-dunántúli országrészben is csökkent a munkanélküliség. Némileg meglepő eredmény, hogy a fővárosi agglomerációban még egyáltalán nem észlelhetők a pozitív változás jelei, tehát úgy tűnik, ez a munkapiac késve reagál mind a pozitív, mind a negatív konjunkturális hullámzásokra.

A kedvező munkaerő-piaci változások közül kiemelendő, hogy az álláskeresők arányában végbemenő területi kiegyenlítődés tovább folytatódott, és ez immár az elmaradottabb kistérségekben tapasztalható javulásnak, nem pedig a kedvezőbb helyzetű országrészek visszaesésének köszönhető.

A gazdasági válság földrajza – 2010. június

A legfrissebb adatok azt mutatják, hogy 2010 első félévében jelentős változások mentek végbe a magyar munkaerőpiacon. Ezek leglényegesebb eleme, hogy szinte folyamatosan csökken a munkanélküliség: 2010 februárjában, a válság munkapiaci mélypontján még 653 ezer álláskeresőt regisztrált az Állami Foglalkoztatási Szolgálat, de a következő négy hónap alatt mintegy 100 ezerrel csökkent a regiszterben szereplők száma. Mindez azt jelenti, hogy a nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népességen belüli aránya is számottevően javult ebben az időszakban: 9,8%-ról 8,1%-ra esett vissza. Februárban még csak nagyon halvány jelek utaltak a fordulatra, így például a szezonálisan kiigazított értékek már nem növekedtek tovább. A legjelentősebb javulás április és május hónapokban következett be, amikor 40-40 ezer fő került ki a Munkaügyi Kirendeltségek regisztereiből. A válság előtti időszak tapasztalatai szerint ebben az időszakban a javulás elsősorban néhány gazdasági ág (mezőgazdaság, építőipar, turizmus) szezonálisan változó munkaerő-igényéből fakad, aminek pozitív hatásait – a tavalyi évvel ellentétben – idén nem oltotta ki a többi szektort érintő elbocsátási hullám. Azonban a javulás teljes egészét nem magyarázza a szezonálitás, hiszen az ÁFSZ honlapjáról elérhető szezonálisan kiigazított idősorban is trendforduló következett be, illetve májusban és júniusban az egy, illetve korábbi értékekhez képest is csökkent az álláskeresők száma. (A legfrissebb adatok szerint a pozitív irányú elmozdulást júliusban nem követte javulás; ennek hátterében egyértelműen a pályakezdő fiatalok beáramlása áll.)

A nyilvántartott álláskeresők számának indexe
(előző év azonos időszaka = 100%)
2010. április

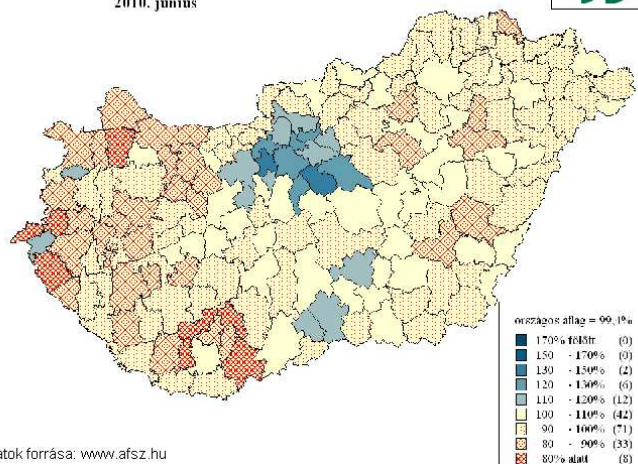
Adatok forrása: www.afsz.hu

Az országos átlag számottevő területi különbségeket fed el az álláskeresők számának és arányának változását tekintve. (Szezonálisan kiigazított területi adatok híján az egy évvel korábbi értékekhez viszonyítunk, a térképeken nem csupán a legutolsó időszakban, hanem az egy év alatt bekövetkezett változások láthatók, kistérségi szinten.) A fordulat jelentőségét mutatja, hogy a korábbiakhoz képest újabb kategóriák bevezetésére kerülhetett sor, hiszen a válság kezdete, 2008 ősze óta alig találtunk olyan mikrokörzetet, amelyben ne romlott volna a helyzet – a javuló helyzetű kistérségek száma 2010. márciusig 10 alatt volt. Azóta azonban az álláskeresők számának és arányának csökkenésével jellemezhető kistérségek száma olyan nagy mértékben megugrott, hogy célszerűnek tűnt differenciálni ezeket a csökkenés mértéke alapján is.

Összességében a változások térbeli vonatkozásainak elemzésével is alátámasztható, hogy nem pusztán szezonális indokokkal magyarázható a pozitív fordulat. 2010 első negyedévében valóban a perifériákon, valamint a mezőgazdasági karakterrel jellemezhető alföldi, illetve a turisztikai profilú balatoni kistérségekben javult leginkább a munkaerő-piaci helyzet. Később azonban, főképp májusban és júniusban, az exportorientált feldolgozóipari vállalkozásokat koncentráló, valamint ezek munkaerő-piaci vonzáskörzetébe tartozó kistérségekben is határozott javulás észlelhető. Vagyis immár a nyugati és észak-dunántúli országrészben is csökken a munkanélküliség. Kissé furcsának tűnik ugyanakkor, hogy a fővárosi agglomerációban még egyáltalán nem észlelhetők a pozitív változás jelei. Ugyanis ebben a térségben az egy évvel korábbiakhoz képest még mindig növekszik az álláskeresők létszáma és aránya is. Ez különösen annak tekintetében érdekes, hogy az ország gazdaságilag legfejlettebb részéről van szó, ahol a munkaerőpiac még a válság legmélyén is viszonylag stabil maradt, és az álláskeresők munkavállalási korú népességen belüli aránya nem érte el az országos átlag felét sem, alig emelkedett 4% fölé. Úgy tűnik tehát, hogy a fővárosi agglomeráció munkapiaca a konjunkturális hullámzásokra a javulás időszakában is késve reagál.

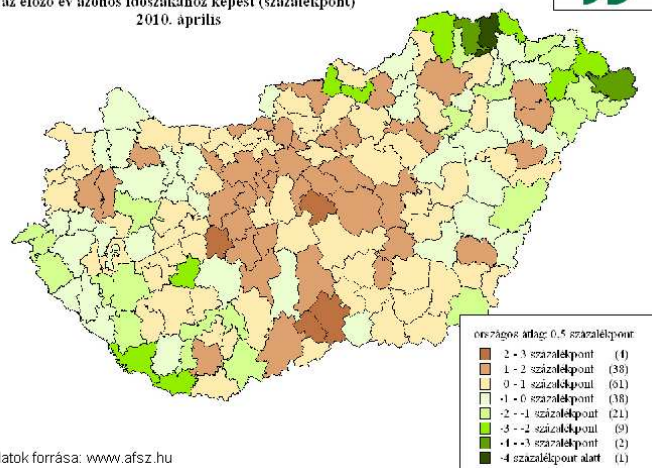
Kiemelendő a pozitív munkaerő-piaci változások közül, hogy az álláskeresők arányában végbemenő területi kiegyenlítődés tovább folytatódott, és a korábbiakkal ellentétben az utóbbi hónapokban ez az elmaradottabb kistérségekben tapasztalható javulásnak, és nem a kedvezőbb helyzetű mikrokörzetek álláskeresői létszám-emelkedésének köszönhető.

A nyilvántartott álláskeresők számának indexe
(előző év azonos időszakához képest = 100%)
2010. június

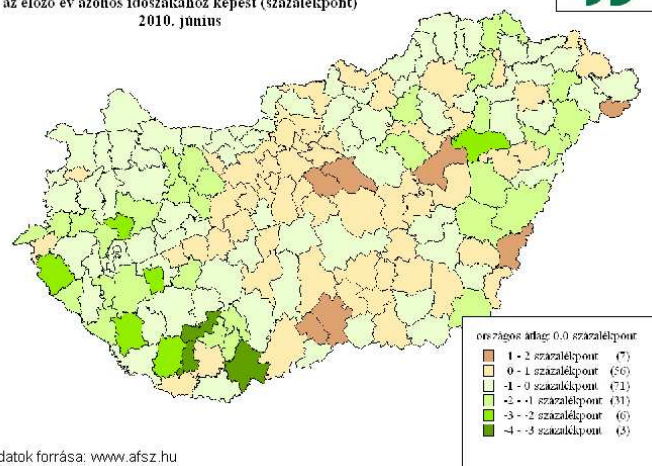
Adatok forrása: www.afsz.hu

A nyilvántartott álláskeresők arányának változása
az előző év azonos időszakához képest (százalékpont)
2010. április

Adatok forrása: www.afsz.hu

A nyilvántartott álláskeresők arányának változása
az előző év azonos időszakához képest (százalékpont)
2010. június

Adatok forrása: www.afsz.hu

Makrogazdasági tendenciák: A 2010 második negyedéves bruttó hazai termék az USA-ban és az EU-ban

A világgazdaságban a globális válság okozta dekonjunktúra 2009 közepén érte el a mélypontját. A múlt év második felében kezdődött lassú javulás 2010 első felében is folytatódott. A gazdasági növekedés tendenciája az Egyesült Államokra, az Európai Unióra, és Japánra egyaránt jellemző volt, azonban különböző mértékben.

2010 második negyedévében az USA bruttó hazai terméke 1,6 százalékkal bővült a megelőző negyedévhez képest, mely adat jóval alulmúlta a korábbi elemzői várakozásokat. A kutatók lehetségesnek tartják, hogy az amerikai gazdaság egy időre visszacsúszik a recesszióba.

Az Európai Unió bruttó hazai terméke a második negyedévben 1,7 százalékkal bővült az egy évvel korábbi szinthez képest, ezzel az előző negyedévben megindult növekedés folytatódott, sőt új lendületet kapott. A bővülés elsősorban a kiemelkedően jó németországi eredményeknek köszönhető, emellett a brit adatok is várakozáson felüli gazdasági teljesítményt mutatnak. Az adatok szerint az üzleti hangulat is a vártnál erősebben javult mind az EU-ban, mind az euróövezetben, melynek háttérében a gazdasági helyzetre vonatkozó optimizmus erősödése és a munkanélküliségtől való félelem visszaesése áll.

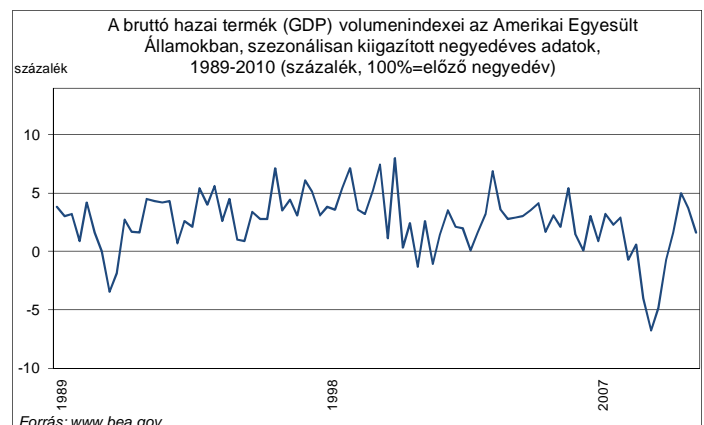
Régióinkban Lengyelország mutat kiemelkedő gazdasági teljesítményt, a lengyel bruttó össztermék második negyedéves növekedése felülmúlta az elemzői várakozásokat is. Lengyelország az egyetlen uniós tagállam, melyek gazdasága elkerülte a recessziót, 2010-ben pedig jóval magasabb növekedést ér el, mint az uniós átlag.

A KSH és az Ecostat gyorsbecslése szerint a magyarországi bruttó hazai termék a második negyedévben 1 százalékkal, az első félév átlagában 0,5 százalékkal bővült. A növekedés hajtóerejét jelentő ipari termelés 9 százalékkal nőtt, a külkereskedelemben a termékkivitel értéke 20 százalékkal, a behozatalé 17 százalékkal emelkedett. Ugyanakkor tovább csökkent az építőipar termelése (14 százalékkal), valamint a kiskereskedelem és a vendéglátás forgalma is.

Az USA gazdasága

Az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériuma által közzétett adatok szerint 2010 második negyedévében az USA bruttó hazai terméke (GDP) 1,6 százalékkal bővült a megelőző negyedévhez képest. Egyes korábbi becslések 2,4 százalékos növekedést jeleztek előre, melyet jóval alulmúlt a közzétett adat. Más elemzői vélemények még ennél is szerényebb, 1,4 százalékos növekedést vártak. A felülvizsgált GDP-adatok növelik az elemzők aggodalmát azzal kapcsolatban, hogy a gazdaság visszacsúszik a recesszióba. A szakértők szerint a gazdaság visszaesése ugyan lehetséges, de az valószínűleg nem fog több negyedéven keresztül tartani.

Az előző év megfelelő időszakához képest 3,2 százalékkal emelkedett az amerikai GDP. A háztartások fogyasztási kiadásai és a bruttó belföldi beruházások az egy évvel ezelőtti mélypont óta a legnagyobb bővülést érték el 1,6 százalékkal, illetve 23,9 százalékkal. Szintén egy év után először romlott a külkereskedelem egyenlege az import kivételénél 2 százalékponttal gyorsabb növekedése következtében.

Az EU gazdasága

A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint 2010 második negyedévében az Európai Unió bruttó hazai terméke 1,7 százalékkal bővült az egy évvel korábbi szinthez képest, folytatva az előző negyedévben megindult növekedést. A második negyedéves emelkedés az elmúlt két év legerőteljesebb pozitív elmozdulásaként értékelhető. A bővülés motorja elsősorban az EU legnagyobb gazdasága, a rekordnövekedést produkáló Németország volt. A német bruttó hazai termék 2,2 százalékkal nőtt az előző negyedévhez képest, és 4,1 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi szintet.

A nagyobb nemzetgazdaságok közül negyedéves növekedési adatával kiemelkedett még az Egyesült Királyság is. A brit statisztikai hivatal által pénteken közzétett adatok szerint az Egyesült Királyság bruttó összterméke 1,2 százalékkal növekedett az előző negyedévhez képest és 1,7 százalékkal nőtt az egy évvel korábbi időszakhoz viszonyítva. Ezek az adatok felülmúlták az elemzői várakozásokat is, melyek 1,1 százalékos negyedéves és 1,6 százalékos éves növekedésre számítottak. Ilyen mértékű növekedést már közel tíz éve nem mértek az Egyesült Királyságban. Az elemzők azonban arra is felhívták a figyelmet, hogy a kiugróan jó adat elsősorban a vállalati készletek feltöltésének köszönhető.

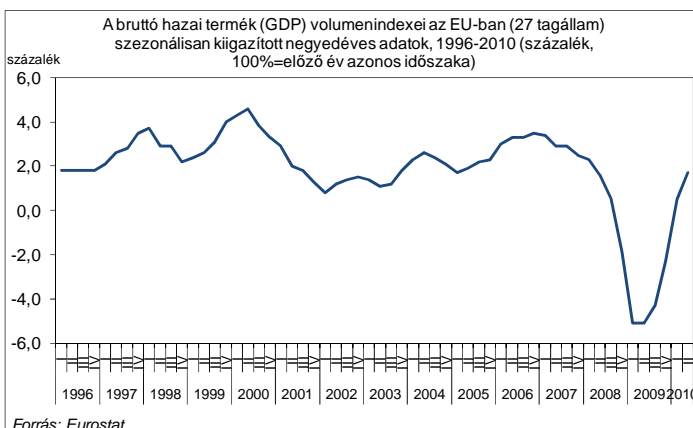
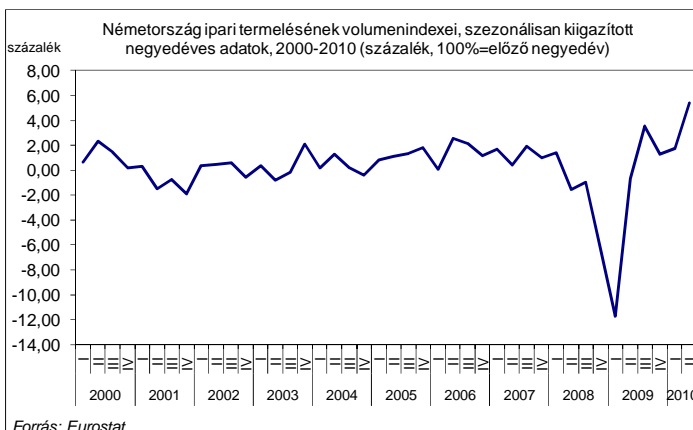
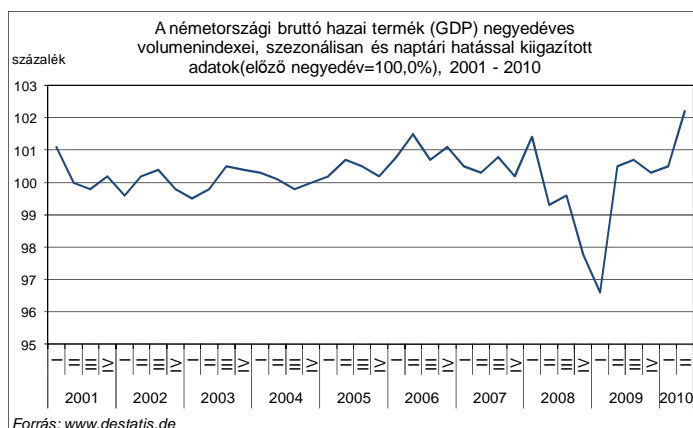
Emellett 2010 második negyedévében számottevő gazdasági növekedés következett be Szlovákiában (4,9%), Svédországban (3,6%) és Észtországban (3,5%) is. A 19 adatot közlő uniós tagállam közül mindössze 5 számolt be mérséklődő bruttó hazai termékről. A súlyos problémákkal küzdő Görögország teljesítménye az előző negyedévhez viszonyított index szerint is folyamatos csökkenést mutat.

Az Európai Bizottság augusztusi adatai szerint a vártnál jobban javult az üzleti hangulat az EU-ban és az euróövezetben is. Az alaphangulatot a gazdasági helyzetet jellemző általános optimizmus és a munkanélküliségtől való félelem csökkenése adta meg. Az euróövezet gazdasági hangulatindexe 102,7 pontra emelkedett, 0,7 ponttal, az EU-27-ben 101,8 pontra, 0,6 ponttal növekedett az index. A mutató az EU-ban és az euróövezetben is hosszú távú átlaga felett tartózkodik. Legnagyobb mértékben az Egyesült Királyságban (+1,5 pont) növekedett az index, a második Németország, ahol a gazdasági hangulatindex 1,1 pontos javulást mutat. A brüsszeli testület elemzése szerint az euróövezet gazdaságában folytatódik a fellendülés.

Az Európai Pénzügyi Stabilitási Eszköz (EFSF) igazgatója szerint az euróövezet túljutott a pénzügyi válságon és újabbra már nem kell számítani.

A régió gazdasága

A lengyel bruttó össztermék második negyedéves növekedése az elemzői várakozásokat is felülmúlta. A

lengyel statisztikai hivatal által közzétett adatok 3,5 százalékos növekedést prognosztizálnak éves alapon, a negyedéves adat pedig elérte a 3 százalékot. Az elemzők korábban 3,2 százalékos növekedést vártak az egy évvel korábbi időszakhoz képest és 3 százalékos növekedést negyedéves alapon. Lengyelország az egyetlen uniós tagállam, mely sikerrel elkerülte a recessziót, 2010-ben pedig jóval magasabb növekedést ér el, mint az uniós (1 százalékos) átlag. A lengyel gazdaság dinamikáját az export adja, melyhez hozzájárul a gyenge zloty és a rekordméretű német gazdasági növekedés is. Az első félévben a kivitel közel 29 százalékkal nőtt az egy évvel korábbi adathoz képest. Az elemzők azonban felhívják a figyelmet a gazdaság növekedésének várható lassulására. A fő kockázat a lengyel export dinamikájának romlása az exportpiacok, így Németország csökkenő kereslete miatt.

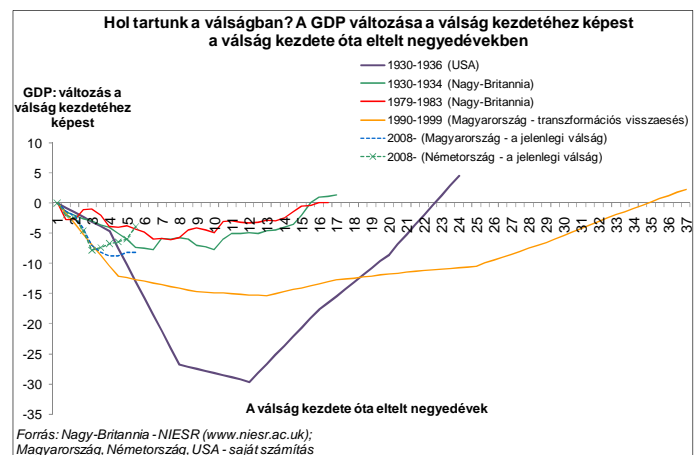
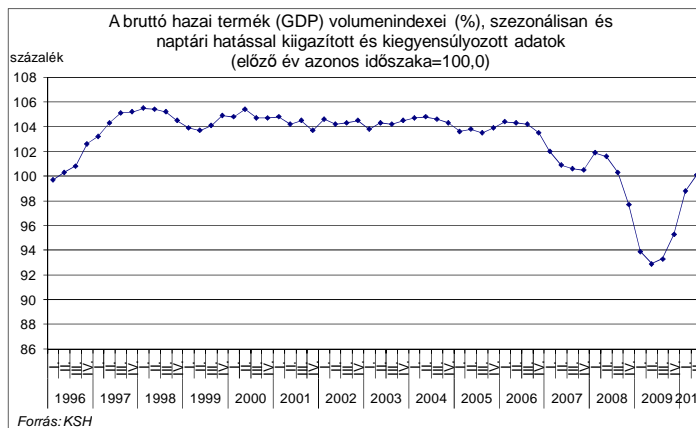
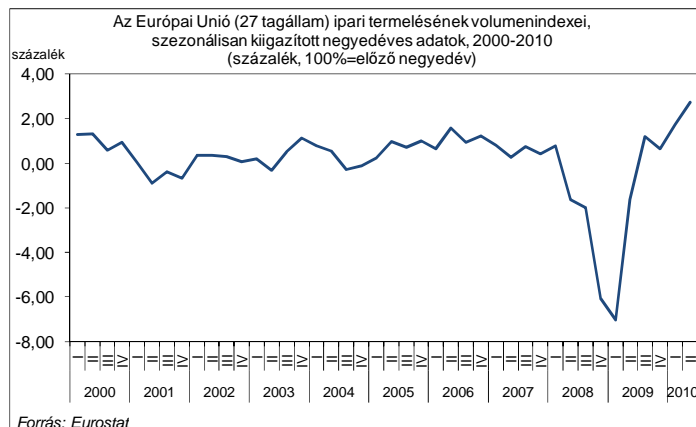
Régióink másik, jelentős növekedési ütemet mutató állama Szlovákia. A Szlovák Nemzeti Bank által felkért elemzők a korábban vártnál nagyobb, 4 százalékos éves növekedésre számítanak, míg a pénzügyminisztérium ennél szerényebb, 3,2 százalékos növekedést vár. A szlovák központi bank közleménye a vártnál magasabb inflációról is beszámol: a júliusi 1,8 százalékos várakozásokat felülmúló 2 százalékos inflációs adatot tettek közzé.

Magyarország gazdasága

Magyarország bruttó hazai terméke a KSH és az Ecostat közös gyorsbecslése szerint 2010 második negyedévében 1 százalékkal növekedett az előző év azonos időszakához viszonyítva. A bővülés az egy évvel korábbi igen alacsony szinthez (7,5 százalékos csökkenés) képest következett be. A szezonálisan és naptárhatással kiigazított index szerint az emelkedés 0,1 százalékos volt. Ezzel a teljesítménnyel az EU 27 tagállama között a középmezőny végén helyezkedünk el. Az első negyedévi 0,1 százalékos és a második negyedéves 1 százalékos növekedés az első félév átlagában 0,5 százalékos emelkedést eredményezett. Az előző negyedévhez képest szezonálisan és naptárhatással kiigazított index alapján a január-márciusi 0,6 százalékos növekedést a második negyedévben stagnálás követte.

A növekedés hajtóerejét az ipari termelés jelentette, mely 2010 első félévében 9 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi alacsony bázist. Az időszakon belül mindkét negyedévben határozott élénkülés figyelhető meg. Az ipari termelés növekedésének oka a külső kereslet fellendülése: az első félévben az exporteladások 17 százalékkal emelkedtek, míg a hazai eladások szintje 5,1 százalékkal kisebb volt az egy évvel korábbinál. A nagyobb ágazatok közül az ipari átlagnál nagyobb mértékben nőtt a termelés a járműgyártásban, a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában, a kohászat, fémfeldolgozásban és a vegyi anyag, termék gyártásában.

Forrás: KSH, vg.hu, MTI

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexének értéke 2010 augusztusában kismértékű javulást mutatott, mellyel megerősítette az elmúlt hónap pozitív tendenciáját. A megkérdezett vállalatvezetők jelenlegi üzleti helyzetükre vonatkozó véleménye javult júliushoz képest, azonban a következő hat hónapot illető várakozások némileg romlottak. A kutatók úgy látják, a német gazdaság fellendülése tovább folytatódik.

Németország gazdasága

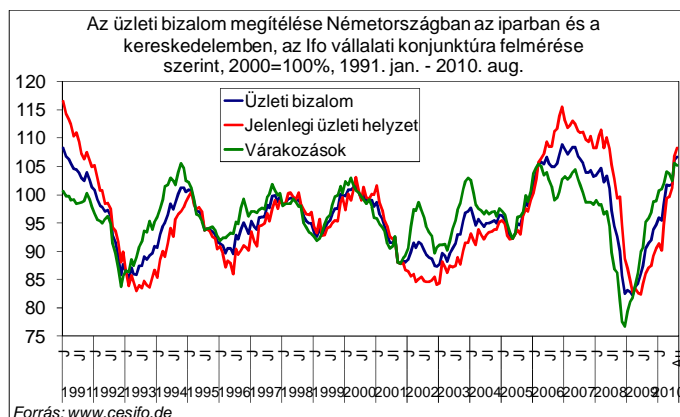
A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2010 augusztusában enyhén javult, ezzel megerősítve az erőteljes júliusi emelkedés tendenciáját. A megkérdezett vállalatok elégedettebbek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint az elmúlt hónapban, a következő hat hónapra vonatkozó várakozások optimizmusa azonban némileg gyengült. Az Ifo szakértői úgy látják, a német gazdaságot továbbra is fellendülés jellemzi.

Az ipari vállalkozások körében az üzleti bizalmi index újfent javult az elmúlt hónaphoz képest. A jelenlegi üzleti helyzet megítélése kedvezőbbé vált, a következő fél évre vonatkozó várakozások pedig – bár még mindig igen derűlátók – enyhén romlottak július óta. A cégvezetők némileg kedvezőtlenebb exportlehetőségekre számítanak, mint az elmúlt hónapokban. Mindazonáltal gyakoribbá váltak az alkalmazottak számának növelését jelző létszámtervek.

A kiskereskedelem területén tovább emelkedett az üzleti bizalmi index értéke. A megkérdezett vállalatvezetők jobb üzleti helyzetről számoltak be, mint az elmúlt hónapban, és a következő fél év üzletmenetére vonatkozó várakozásaik is javultak. Ezzel ellentétben a nagykereskedelem területén az üzleti bizalom enyhe romlása figyelhető meg augusztusban. A nagykereskedelemmel foglalkozó cégek vezetői valamivel kedvezőtlenebbnek ítélték meg jelenlegi üzleti helyzetüket, mint a múlt hónapban, és a közeljövőre vonatkozó várakozásaik is enyhén visszaestek.

Az építőipar területén kissé romlott az üzleti bizalom szintje. A megkérdezett építőipari vállalkozók jelenlegi üzleti helyzetüket már nem látják annyira kedvezőnek, mint júliusban, és a következő hat hónapra vonatkozó várakozásaik is enyhén pesszimistábbakká váltak.

Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de>)

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2010 / augusztus, Budapest,
2010-08-31